

ideologically justified and directed the development of sport in the mainstream training collectivism and military readiness to the world proletarian socialist revolution. In general, at the end of 1920's the Bolsheviks managed to organize and fully subdue development of physical culture and sport in the USSR through centralization of existing institutions and directive solving a number of discussion questions.

Key words: sport, physical culture, Bolsheviks, USSR, Higher council of physical culture, 1920's.

УДК 940.1/2: 338.98 (477)

О. Осіп'ян, канд. іст. наук, доц., докторант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИБУТТЯ ВІРМЕН НА РУСЬ ЗА ДАНИМИ ЗВІТУ КАТОЛИЦЬКОГО МІСІОНЕРА КЛЕМЕНТЕ ГАЛАНУ ВІД 20 ЧЕРВНЯ 1664 РОКУ

Повноцінне розуміння соціокультурних процесів неможливе без вивчення уявлень про віддалене минуле. В цій статті розглянуто питання, як соціальні конфлікти та аспірації впливали на формування історичних уявлень у міщанському середовищі Львова. 1630 р. Львівський вірменський єпископ Нікол Торосович прийняв унію з Римо-католицькою церквою, що викликало обурення більшості вірмен – підданих польського короля. Після кількох десятиліть судових конфліктів між Торосовичем, підтриманим єзуїтами, та вірменами Польського королівства, з Риму до Львова було спрямовано місіонерів-театинів. Католицький місіонер Клементе Галано у своєму звіті до Конгрегації пропаганди віри (Рим) 1664 р. описав сучасне становище вірмен у Польському королівстві. Галано розпочав свій звіт із повідомлення про початки вірменської діаспори на Русі та Україні. Він міг отримати цю інформацію у ході комунікації з вірменськими старшими у Львові. Історичні уявлення верхівки вірменської громади відбувають її прагнення до нобілітації. Деякі з вірмен уже були нобілітовані у 1654-1662 рр. Це може пояснити, чому, будучи багатими купцями, вони репрезентували своїх предків як воїнів та шляхтичів.

Ключові слова: історичні уявлення, вірмени, Русь, нобілітація.

Вірменські поселення на українських землях з'являються у XIII–XIV ст. внаслідок розвитку міжнародної торгівлі після масштабних монгольських завоювань. Деякі торгові шляхи з Близького Сходу (зокрема й Вірменії) йшли через Чорне море, Крим, причорноморські степи, Молдавію, Галицько-Волинське князівство. Вірменське купецтво, яке брало участь у торгівлі між Сходом і Заходом, поступово осідало у містах уздовж цих шляхів [6]. У Києві вірменська колонія існувала принаймні з другої половини XI ст. Занепала після зруйнування міста монголами 1240 р., вона відродилася, хоча за своїм значенням поступалась двом іншим, розташованим у найбільших торговельних центрах – Львові та Кам'янці-Подільському. Після завоювання Галицької Русі у 1340–1349 рр. польські королі підтверджували вірменам їх право на релігійну та судову автономію. Більшість населення автономних вірменських громад складали купці, а також ремісники (переважно спеціалісти з обробки шкір та ювеліри). У кожній громаді була церква (у найбільших їх кількість зросла до 3–4), іноді монастир. З 1364 р. ці церкви перебували в межах єпархії з центром у Львові.

Унаслідок конфлікту з вірменською громадою в 1627–1630 рр., Львівський вірменський єпископ Нікол Торосович (1604–1681) вирішив заручитися підтримкою Римо-католицької церкви і короля Сигізмунда III (1587–1632). 1630 р. Торосович заявив про прийняття унії з Римом [23, р.47]. Це спричинило подальшу ескалацію конфлікту, який вийшов за межі вірменської діаспори королівства. Ситуація у Львові перебувала під пильним оком Конгрегації пропаганди віри у Римі (заснована 1622 р.), оскільки успіх унії у Польському королівстві міг би сприяти унії цілої Вірменської церкви з Римом, до чого докладали зусиль католицькі місіонери. Втім, справа унії зайшла у глухий кут, оскільки вірмени не бажали бачити Торосовича своїм єпископом з огляду на його аморальний спосіб життя та переслідування ним противників унії [24, р.310–311].

У 1638–1642 рр. справою унії польських вірмен опікувався призначений Конгрегацією місіонер, домініканець Паоло Піромаллі. Він приїздив до Львова, де йому вдалося знайти спільну мову з вірменами анти-уніатами [23, р.99–108; 22, р.109–121]. Втім, досвідчений інтриган Торосович переконав Конгрегацію, що тільки він здатен успішно завершити з'єднання вірмен з Римською

церквою [24, р.298]. Протягом 1653–1654 рр. за участі глави Вірменської церкви католика Філіппоса та короля Яна Казимира було знайдено компроміс [24, р.308]. Більшість львівських вірмен (згодом і кам'янецькі також) погодилась прийняти унію (але тільки до смерті Торосовича) в обмін на зрівняння їх у правах з міщанами-католиками. Проте, вірмени лише формально стали вірмено-католиками. Перетворенню їх на справжніх католиків заважала їх давня неприязнь і недовіра до єпископа Торосовича. Останній теж не докладав якихось зусиль для "просвітлення" вірних, віддаючи перевагу мирським справам. Тоді, 1664 р. Конгрегацією пропаганди віри до Львова було вислано місію у складі трьох ченців-театинів, з метою навчання польських вірмен католицькій вірі. Очолював місію Клементе Галано (1611–1666).

Клементе Галано народився 1611 р. на півдні Італії в місті Сорренто. Вступив до монастиря у Неаполі 25 лютого 1628 р. Згодом, вирушив до католицької місії у Грузії, де спочатку перебував у місті Горі (з вересня 1636 по березень 1637 р.), потім три роки у Західній Грузії, де вивчив турецьку та грузинську мови. Тут зацікавився вірменами та можливістю їх навернення до унії з Римом. 1640 р. прибув до Константинополя, де працював у колегіумі для вірменської молоді – майбутніх священиків. Підготував граматику вірменської мови (1645 р.) [19]. Проте, через неприємні стосунки з вірменським патріархом Давідом, залишив Константинополь і 1644 р. повернувся до Риму. Тут деякий час викладав вірменським студентам у нещодавно заснованому Урбанському колегіумі пропаганди віри. Одночасно писав головну працю свого життя – тритомник "Порозуміння Вірменської церкви з Римською". Перший том (виданий 1650, 1686, 1690 р.) присвячений церковній та політичній історії Вірменії, другий та третій (видані у 1658 та 1661 рр. відповідно) – теологічним питанням [20]. Твір двомовний – виданий паралельно латинською та вірменською мовами. Конгрегація пропаганди віри направила Галано до Польщі – сприяти унії місцевих вірмен з Римською церквою. Галано і двоє його супутників – брати-театини француз Луї-Марі Пиду де Сент-Олон (Louis-Marie Pidou de Saint-Olon) та італієць Франческо Бонезана (Francesco Bonasana) вирушили в дорогу 1 жовтня 1663 р. Уже 17 квітня 1664 р. вони прибули до Варшави, а першого травня – до Львова [23, р.163–165].

У своїх листах до Конгрегації Галано наполягав на створенні у Львові Вірменського колегіуму, який мав підготувати священників з числа молодих вірмен для поширення унії серед як місцевої діаспори, так і кавказької Вірменії. 27 січня 1665 р. кардинал Антоніо Барберіні, префект Конгрегації пропаганди віри, ухвалив рішення про заснування колегіуму [23, р.168; 15; 16]. Певно, Торосовичу не сподобалась надзвичайна активність Галано, яка заважала єпископу насолоджуватись своїм високим становищем. Можливо також, що Торосович бачив у Галано небезпечного конкурента (адже керівництво Конгрегації, побачивши успіхи Галано у прилученні вірмен до унії, могло б призначити його єпископом). Отже, у Галано з Торосовичем склалися конфліктні стосунки. 19 квітня 1666 р. Галано і Піду відправили до Риму звіт, в якому виклали чимало негативних фактів про діяльність Торосовича, зокрема, що він тримає непокірних священників у карцері та утримує співмешканку ("... una Donna scandalosa di nome Halia ...") [9, fol.150]. Можливо конфлікт вплинув на стан здоров'я місіонера – 14 травня 1666 р. Галано помер.

В Історичному архіві Конгрегації пропаганди віри нами виявлено звіт Клементе Галано від 20 червня 1664 р., в якому перший глава місії серед іншого також подав інформацію про поселення вірмен на Русі [8, fol.155–171v]. Ця інформація ніколи не привертала уваги дослідників, а відповідний фрагмент не публікувався ані в оригіналі, ані в перекладі.

Галано і його супутники прибули до Львова 1 травня 1664 р., а вже 20 червня 1664 р. глава місії відправив детальний звіт до Риму. Примітка, зроблена на горі кожної сторінки "1 жовтня 1664 р.", вказує дату, коли документ було доставлено до Риму. Звіт написаний італійською і складається з двох частин. Більша частина починається з розповіді про поселення вірмен на Русі. Менша частина є скороченим варіантом (*Sommario*) більшої. Вона відкривається фразою про велику кількість вірмен колись у Польщі, а надто в Україні, особливо шляхтичів, які з часом вигасли внаслідок нападів татар і московитів, або ж перейшли на латинський обряд. Менший варіант розміщений на початку звіту, отже розрахований на те, що члени Конгрегації читатимуть його напередодні чи під час засідання у Римі. Скорочений варіант написано скорописом, проте гарним почерком і великими літерами, з великими берегами, тому він займає 12 сторінок і досить легко читається. Більша частина, яку для зручності можна назвати підготовчим варіантом, написана дрібним почерком з маленькими берегами. Підготовчий варіант займає 14 сторінок і читається набагато складніше. Він міг знадобитись тим членам Конгрегації, які захотіли б отримати поглиблену інформацію.

Підготовчий варіант звіту має більш деталізовану оповідь про поселення вірмен на Русі: "Я чув, що вірменська нація є дуже давньою у Польському королівстві, а саме у провінції Русі: приблизно 600 років тому вони прибули у великій кількості та славі, особливо в Україні, тут є чимало нащадків вірменських шляхтичів: проте з плином часу вони дотепер або вигасли, або через часті напади татар та московитів – близьких до цієї обширної провінції, коли шляхтичі гинули внаслідок війни, а також тому, що шляхтичі живуть у своїх маєтках [а не в містах], вони віддалились від Вірменської церкви, і крок за кроком перейшли до латинського обряду та нації. Нація [вірменська] ще процвітала у Києві на початку [свого] приходу до міста, тепер уже зруйнованого ворогами" [8, fol.165].

На наше переконання, Галано отримав інформацію про прибуття вірмен на Русь безпосередньо від *стар-*

ших або *радних* (*seniores, consules*) – членів автономного світського суду вірменської громади Львова. На підтримку цієї гіпотези можемо навести наступні аргументи. По дорозі з Риму до Львова місіонери були у Варшаві, де мали зустріч з папським нунцієм Антоніо Пігнателлі (1660–1668). Проте, навряд чи цю ексклюзивну інформацію Галано міг отримати від нунція. Пігнателлі 13 січня 1662 р. уклав звіт (адресований кардиналу Албіці) про ситуацію з унією вірмен у Польщі [8, fol.74–79v]. Звіт також складається зі скороченого (*Sommario*) та підготовчого варіантів. Про прибуття вірмен на Русь Пігнателлі не пише нічого. Обидва варіанти звіту він починає з кількості вірмен у Польському королівстві, в яких містах вони замешкують, та кількості їх церков у кожному з цих міст. Потім таку ж інформацію нунцій наводить про вірмен у Молдавському князівстві. Пігнателлі згадує вірмен та їх церкви у 7 містах – Львові, Кам'янці, Язловці, Замостю, Снятині, Луцьку та Києві. "Всі вони займаються торгівлею та подорожують до Туреччини" [8, fol.74, 76]. Для порівняння, Галано так охарактеризував розселення вірмен у королівстві: "Мешкають з церквами своїми у чотирьох містах: а саме, у Кам'янці, ... Львові, ... Язловці ... та Замості ..." [8, fol.155, 165]. Київ Галано не включив до переліку, оскільки ті кілька вірменських родин, які жили у цьому місті, було вигнано (разом з католиками та юдеями) за наказом царя Олексія Михайловича 1660 р. Похід на "Україну" Яна Казимира 1663 р. виявився невдалим і Київ залишився під контролем російських воявод. Це було відомо Галано, який, утім, обмежився заявою, що тепер це місто "зруйноване ворогами". Луцьку парафію Галано також викреслив, оскільки там не залишилось ані вірменського кліру, ані вірних, а володіння вірменської церкви забрав латинський єпископ. Про вірмен у Снятині Галано не згадав узагалі. Ці відмінності, на нашу думку, вказують на те, що інформацію для звіту Галано самостійно збирав у Львові, в першу чергу, від *старших* вірменської громади.

У цій частині звіту Галано згадує деяких вірменських старших (яких мало бути 12): їх голова Христофор (Хачатур, Криштоф) Бернатович, Христофор Захнович, Габріел Капріус. Останній дістав від Галано таку характеристику: "старий ерудит у філософії та давній історії, оратор, біглий у латинській, вірменській та польській мовах, минулого року переклав польською перший історичний том "Порозуміння Вірменської церкви з Римською", і зараз хоче його надрукувати" (...sono alcuni delli dodeci Consoli, cioe il Capo loro Christoforo Bernardowizzi, ed il secondo ditto ancora Christoforo Zachnowizzi, ed il quarto Gabriele Caprutio, personaggi di molta autorita; de q(ua)li il Caprutio, vecchio erudito in filosofia, e nell'Istorie antiche, oratore, e pratico nella lingua Latina, Armena, e Polacca, tradusse gl'anni passati in lingua Polacca il primo tome historiale della *Conciliatione della Chiesa Armena con la Romana*, e vuole hora stamparlo.) [8, fol.165v]. Логічно зробити припущення, що саме з ними Галано обговорював всі важливі питання (зокрема, заснування колегіуму), а від "знавця давньої історії" Г.Капріуса міг довідатись про уявлення місцевих вірмен щодо поселення їх предків на цих землях.

Галано розрізняє "Русь" та "Україну" (не кажучи про те, що він вирізняє ці регіони з "Польщі"). Як для чужинця, що лише 50 днів провів у Львові, дуже добре знання тогочасних географічних реалій могло статися внаслідок отримання інформації від місцевих, тобто від вірмен, оскільки саме з ними мала працювати місія театинів. Нарешті, у невеликому повідомленні (процитованому вище) Галано тричі згадує шляхтичів, до того ж вірменських. Ще тричі він згадує шляхтичів (двічі – вір-

менських) у наступному реченні, коли пише про кількість вірмен та їх соціальний склад: "На даний час їх число вкрай зменшилось до близько 3000 душ, серед яких є сім чи вісім родин шляхтичів, яких прийнято до польської шляхти; решта ж купецькі родини, деякі з числа давніх шляхтичів". Отже, лейтмотивом оповідання є шляхетність вірмен. Сучасні вірмени мають 7 чи 8 родин шляхтичів і навіть серед вірменських купців є багато нащадків давньої шляхти, що колись прибула на Русь, але поступово вигасла або асимілювалась з католиками. Відповідно, сучасні вірменські купці мають всі підстави претендувати на шляхетство, оскільки їх предки були шляхтичами.

Прагнення багатого вірменського купецтва до нобілітації не було чимось унікальним. У ранній новий час міський патриціат намагався поповнити лави шляхти у багатьох країнах Європи. В останній чверті XVI ст., як в Західній Європі, так і в Речі Посполитій, шлях міської буржуазії до шляхетства був суттєво утруднений [17, р.479–485]. Це стимулювало пошук додаткових аргументів для доведення права на нобілітацію, зокрема, й вигадування генеалогій. Перед нами приклад винайдення колективної генеалогії цілої етно-професійної групи – багатого вірменського купецтва. Звісно, не Галано вигадував цю генеалогію, а верхівка львівських вірмен, з якою спілкувався місіонер, адже саме вони були головними противниками єпископа Торосовича. Таким чином, Галано у своєму звіті відобразив шляхетські амбіції *старших* львівських вірмен, та сконструйовану ними версію прибуття їх предків на Русь, яка мала обґрунтовувати сучасні претензії на нобілітацію.

На час написання звіту львівські вірмени вже мали кілька успішних прикладів нобілітації. Цьому неабияк сприяв релігійний компроміс 1653–1654 рр. між львівськими вірменами та єпископом-уніатом Торосовичем. Ян Казимир (1648–1668), який до свого обрання королем був католицьким кардиналом, надавав великого значення згоді вірмен на з'єднання з Римською церквою. За час між 1654–1660 рр. нами виявлено сім випадків (вісім осіб) нобілітації львівських вірмен Яном Казимиром (поодинокі випадки траплялись і раніше) [1, с.218; 3, с.499; 11, с.136; 13, с.132–134; 21, с.83, 85, 150]. У більшості випадків багаті вірменські купці були нобілітовані за виконання дипломатичних доручень короля. Знання східних мов та далекі комерційні подорожі робили вірменських купців незамінними в якості перекладачів королівської канцелярії, "молодших послів" ("mały poseł") в офіційних посольствах та таємних посланців до Османської Порти, Персії, Кримського ханства, Молдавії та Валахії [25]. Часто нобілітації передувало почесне звання "королівського секретаря" (як, наприклад, Захарія Піотрович, який титулував себе: "Tłumacz koronny, Sekretarz J.K.Mości") [13, с.133].

Оскільки "на Русі" не було давніх родів вірмен-шляхтичів (якщо й були поодинокі родини в Руському та Подільському воєводствах у XV – на початку XVI ст., то вони вже асимілювались), львівські вірмени звернули свої погляди до Києва і Київщини, де в кінці XVI – першій половині XVII ст. було кілька вірмен-шляхтичів [18, р.207–210]. Вони отримали шляхетство від великих князів литовських за службу в якості товмачів, гінців, приставів, адже саме через Київ до Криму прямували як великокнязівські послы, так і татарські послы, які їхали до двору великого князя. У сконструйованій львівськими вірменами версії шляхетство цих вірмен було перенесено у далекі часи, ґрунтувалося на військовій службі князю, а кількість їх предків явно гіперболізована: "приблизно 600 років тому вони прибули у великій кількості та славі, особливо в Україну, тут є чимало нащадків вірменських шляхтичів".

Уявлення про перебування великої кількості воїнів-вірмен у Києві (Манкормані) на службі у князя, з'явилися у львівських вірмен набагато раніше. Вони зафіксовані близько 1620 р. у дорожніх нотатках вірменського мандрівника Сімеона Лехаці (1584 – після 1635), що з 1623 р. обіймав посаду вчителя у вірменській школі Львова: "Кажуть, під час воєн у великому Манкормані на війну виступали 500 душ вірмен – хоробрих богатирів, а нині залишилось лише чотири вірменських родини" [4, с.249]. 1654 р. король Ян Казимир своїм декретом надав львівським вірменам рівні права з міщанами-католиками. У декреті згадувалась грамота руського князя, згідно з якою "вперше вірменську націю прийняли і покликали для воєнної допомоги та громадської потреби в край Русі в кількості значного війська" (*primum tempore natio Armenica in subsidium belli et ex necessitate publica in provinciam Russiae in quantitate notabilis exercitus adscita et vocata fuerit*) [7, с.334]. Показово, що у звіті Галано також йде мова про велику кількість вірмен та їх (військову) славу – ознаку шляхетності: "[вірмени] прибули у великій кількості та славі, особливо в Україну; тут є чимало нащадків вірменських шляхтичів". Колишня слава вигаданих предків мала посприяти шляхетським амбіціям купецтва.

Нарешті, хронологічна вказівка "приблизно 600 років тому вони прибули" відсилає до так званої "грамоти князя Федора Дмитровича". 1641 р. львівські вірмени внесли латинський переклад грамоти до Коронної Метрики у Варшаві [2, с.10; 5, с.228–229; 10, к.139–139v; 12, с.60–61; 14, с.4; 26, с.10]. (Руський оригінал не зберігся, проте відомий його зміст, наведений Ф.К. Захаріасевичем) [26, с.71]. При перекладі текст грамоти був суттєво розширений і в нього також було внесено дату – 1062 р., а князь Федір Дмитрович перетворився на "великого князя Русі". У латинському перекладі йдеться про запрошення вірмен на Русь цим князем, для надання йому військової допомоги з правом подальшого поселення будь-де у його володіннях. Офіційну виписку з Коронної Метрики вірмени використовували для обґрунтування своїх прав, зокрема й на судовому процесі 1654 р., як це впливає з декрету Яна Казимира.

Цей фрагмент звіту К. Галано не просто збільшує наші знання щодо історичних уявлень львівських вірмен. Він дозволяє побачити динаміку конструювання цих уявлень верхівкою вірменської громади, яка під час комунікації з місіонерами репрезентувала власну версію престижного минулого задля підтвердження щойно набутого соціального статусу. Версію про запрошення вірмен (цілого війська) "великим князем Русі" Федором Дмитровичем "1062 року", львівські вірмени запустили в офіційний обіг 1641 р., і застосували під час судового процесу 1654 р. Тоді на першому плані в них було два завдання: 1) доведення давнього права вірмен на вільне віросповідання у Польському королівстві і повернення церков, захоплених єпископом-уніатом Н. Торосовичем; 2) здобуття рівних прав з міщанами-католиками. Шляхетські амбіції верхівки вірмен були тоді другорядними. Версія давнього минулого, викладена у звіті Галано 1664 р., демонструє зростання "шляхетської складової". Знайшовши компроміс з королем Яном Казимиром, єпископом Торосовичем і, навіть, львівським магістратом, верхівка вірменської громади прагнула нобілітації, на яку вже спромоглось кілька вірмен (переважно за дипломатичну службу королю). Цього ж прагнули і львівські патриції-католики. 1661 р. місто (фактично, патриції – члени магістрату) було нобілітоване за вірність королю у буремних подіях 1648–1660 рр. Отже, на час прибуття Галано до Львова (1664 р.) нобілітація була в центрі уваги багатих вірменських купців. Втративши Польщу, Київ і "Україну", вигнання з міста залишків вірменської громади (разом з католиками), дозволяли

зіграти на патріотичних почуттях і сприяли включенню в оповідання (про прибуття вірмен на Русь) Києва і "України", відсутніх у версіях 1641 та 1654 рр.

Список використаних джерел

1. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографической комиссией / Под ред. Н. Костомарова. – СПб., 1863. – Т. 4. – 276 с.
2. Дашкевич Я. Грамота Федора Дмитровича 1062 року (Нарис з української дипломатики) / Я. Дашкевич // Науково-інформаційний бюлетень архівного управління УРСР. – 1962. – № 4(54). – С. 9–20.
3. Документи Богдана Хмельницького. 1648–1657 / Упор. І. Крип'якевич, І. Бутич. – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1961. – 740 с.
4. Лехаці С. Путевые заметки / С. Лехаці. – М.: Наука, 1965. – 322 с.
5. Линниченко І. Суспільні верстви Галицької Русі XIV–XV ст. / І. Линниченко. – Львів, 1899. – 268 с.
6. Осипян А. Монгольские завоевания и формирование армянской торговой диаспоры на юге Восточной Европы во 2-й пол. XIII – XIV вв. / А. Осипян // Золотоордынская цивилизация. Сборник статей. – Вып. 4. – Казань, 2011. – С. 128–148.
7. Привілеї національних громад міста Львова (XIV–XVIII ст.) / Упор. М.Капраль. – Львів: МГКО "Документальна скарбниця Львова", 2000. – 576 с.
8. Archivio storico Congregazione per l'evangelizzazione dei popoli ("De Propaganda Fide"). Scritture Originali riferite nelle Congregazioni Generali, vol.225 (Armeni di Polonia Valachia).
9. Archivio storico Congregazione per l'evangelizzazione dei popoli ("De Propaganda Fide"). Scritture riferite nei Congressi, fondo Armeni, vol.1.
10. Archiwum Główny Akt Dawnych. Metryka Koronna. Vol. 187.
11. Barącz S. Żywoty sławnych Ormian w Polsce. – Lwów, 1856. – 485 s.
12. Barącz S. Rys dziejów ormiańskich. – Tarnopol, 1869. – 238 s.
13. Baranowski B. Ormianie w służbie dyplomatycznej Rzeczypospolitej // Myśl karaimska. Rocznik naukowo-społeczny. Seria Nowa. – 1946. – Rok XXIII. – T. 1. – S. 119–137.
14. Bischoff F. Urkunden zur Geschichte der Armenier in Lemberg. – Wien, 1864.
15. Blazejovskij D. I Pontifici collegi Armeno e Ucraino di Leopoli // Regnum Dei. Collectanea theatina. – 1979. – № 35. – P. 205–248.
16. Blazejowski D. Ukrainian and Armenian Pontifical Seminaries of Lviv, 1665–1784. – Roma, 1975. – 280 p.
17. Braudel F. The Wheels of Commerce / Trans. by Siân Reynolds. – London: Phoenix press, 2002. – 670 p.
18. Dachkevych Ya. Les Arméniens à Kiev (de la deuxième moitié du XIIIe au XVIIe siècle // Armenian Studies: Études arméniennes. In memoriam Haig Berberian. – Lisboa, 1986. – P.185–214.
19. Galanus C. Grammaticae, et logicae institutiones linguae literalis Armenicae Armenis [...] Addito Vocabulario Armeno-Latino omnium scholasticarum dictionum. – Roma: Tipografia della Congregazione di Propaganda Fide, 1645. – 201 p.
20. Galanus C. Conciliationis ecclesiae Armenae cum Romana ex ipsis Armenorum patrum et doctorum testimoniis in duas partes, historiam & controversialem diuisae. – Roma, 1650–1661. – 771 p.
21. Korwin L. Ormiańskie rody szlacheckie. – Kraków, 1934. – 188 s.
22. Macri M. Memorie storico-critiche intorno alla vita ed alle Opere di Monsig. Frate Paolo Piromalli domenicano, Arcivescovo di Naxivan, aggiuntavi la Siderografia. – Napoli, 1824. – 573 p.
23. Petrowicz G. L'unione degli Armeni di Polonia con la Santa Sede (1626–1686). – Roma, 1950. – 334 p.
24. Schütz E. An Armeno-Kipchak Document of 1640 from Lvov and its Background in Armenia and in the Diaspora // Between the Danube and the Caucasus: a collection of papers concerning the oriental sources on the history of the peoples of Central and South-Eastern Europe / Ed. by György Kara. – Budapest, 1987. – P. 247–330.
25. Wróbel-Lipowa K. Działalność dyplomatyczna Ormian polskich w XVI–XVII w. // Studia z dziejów kontaktów polsko-ormiańskich / Pod red. M.Zakrzewskiej-Dubasowej. – Lublin, 1983. – S. 107–117.
26. Zachariasiewicz F.-X. Wiadomość o Ormianach w Polsce // Biblioteka naukowego zakładu imienia Ossolińskich. – Lwów, 1842. – T. 1. – S. 64–92.

References

1. KOSTOMAROV, N. (ed.) (1863) *Akty, otnosyashchiesiya k istorii Yuzhnoi i Zapadnoi Rossii, sobrannye i izdannye arkhеоgraficheskoi komissii*. Vol. 4. Sankt-Petersburg: Tipografiya P.A. Kulisha.
2. DASHKEVYCH, Ya. (1962) *Hramota Fedora Dmytrovycha 1062 roku* (Narys z istorii ukrainskoyi dyplomatyky). *Naukovo-informatsiyni byuleten' arkhivnoho upravlinniya URSR*. 54(4), 9–20.
3. KRYPYAKEVYCH, I., BUTYCH, I. (eds.) (1961) *Dokumenty Bohdana Khmelnyts'koho. 1648-1657*. Kyiv: Akademiya nauk URSR.
4. LEKHATSI, S. (1965) *Putevye zametki*. Moskva: Nauka.
5. LYNNYCHENKO, I. (1899) *Suspil'ni verstvy Halyts'koi Rusi XIV-XV st.* Lviv: Rus'ka istorichna biblioteka.
6. OSIPYAN, A. (2011) Mongol'skie zavoevaniya i formirovaniye armianskoi torgovoi diaspory na yuge Vostochnoi Evropy vo 2-I polovine XIII-XIV vv. *Zolotoordynskaya tsivilizatsiya. Sbornik statei*. 4, 128–148.
7. KAPRAL, M. (ed.) (2000) *Pryvilei natsional'nykh hromad mista Lvova (XIV-XVIII st.)*. Lviv: MGKO "Dokumentalna skarbnytsya Lvova".
8. Archivio storico Congregazione per l'evangelizzazione dei popoli ("De Propaganda Fide"). Scritture Originali riferite nelle Congregazioni Generali, vol.225 (Armeni di Polonia Valachia).
9. Archivio storico Congregazione per l'evangelizzazione dei popoli ("De Propaganda Fide"). Scritture riferite nei Congressi, fondo Armeni, vol.1.
10. Archiwum Główny Akt Dawnych. Metryka Koronna. Vol. 187.
11. BARĄCZ, S. (1856) *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*. Lwów: Maniecki Wojciech.
12. BARĄCZ, S. (1869) *Rys dziejów ormiańskich*. Tarnopol: Drukiem Józefa Pawłowskiego.
13. BARANOWSKI, B. (1946) Ormianie w służbie dyplomatycznej Rzeczypospolitej. *Myśl karaimska. Rocznik naukowo-społeczny. Seria Nowa*. 23(1), 119–137.
14. BISCHOFF, F. (1864) *Urkunden zur Geschichte der Armenier in Lemberg*. Wien: K.K. Hof- und Staatsdruckerei.
15. BLAZEJOVSKYJ, D. (1979) I Pontifici collegi Armeno e Ucraino di Leopoli. *Regnum Dei. Collectanea theatina*. 35, 205–248.
16. BLAZEJOWSKI, D. (1975) *Ukrainian and Armenian Pontifical Seminaries of Lviv, 1665–1784*. Rome: PP. Basiliani.
17. BRAUDEL, F. (2002) *The Wheels of Commerce*. Trans. by Siân Reynolds. London: Phoenix Press.
18. DACHKEVYCH, Ya. (1986) Les Arméniens à Kiev (de la deuxième moitié du XIIIe au XVIIe siècle. In: *Armenian Studies: Études arméniennes. In memoriam Haig Berberian*. Lisboa: Calouste Gulbenkian Foundation, pp. 185–214.
19. GALANUS, C. (1645) *Grammaticae, et logicae institutiones linguae literalis Armenicae Armenis [...] Addito Vocabulario Armeno-Latino omnium scholasticarum dictionum*. Roma: Typis sacrae Congregationis de Propaganda fide.
20. GALANUS, C. (1650–1661) *Conciliationis ecclesiae Armenae cum Romana ex ipsis Armenorum patrum et doctorum testimoniis in duas partes, historiam & controversialem diuisae*. Roma: Typis sacrae Congregationis de Propaganda fide.
21. KORWIN, L. (1934) *Ormiańskie rody szlacheckie*. Kraków: Gebethner i Wolff.
22. MACRI, M. (1824) *Memorie storico-critiche intorno alla vita ed alle Opere di Monsig. Frate Paolo Piromalli domenicano, Arcivescovo di Naxivan, aggiuntavi la Siderografia*. Napoli: Dalla stamperia della Societa' Filomatica.
23. PETROWICZ, G. (1950) *L'unione degli Armeni di Polonia con la Santa Sede (1626–1686)*. Roma: Pont. Institutum orientalium studiorum.
24. SCHÜTZ, E. (1987) An Armeno-Kipchak Document of 1640 from Lvov and its Background in Armenia and in the Diaspora. In: György Kara, ed. *Between the Danube and the Caucasus: a collection of papers concerning the oriental sources on the history of the peoples of Central and South-Eastern Europe*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
25. WRÓBEL-LIPOWA, K. (1983) Działalność dyplomatyczna Ormian polskich w XVI–XVII w. In: M. Zakrzewska-Dubasowa, ed. *Studia z dziejów kontaktów polsko-ormiańskich*. Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, pp. 107–117.
26. ZACHARIASIEWICZ, F.X. (1842) Wiadomość o Ormianach w Polsce. *Biblioteka naukowego zakładu imienia Ossolińskich*. Vol.1, pp. 64–92.

Надійшла до редколегії 12.05.15

A. Osipian, Ph.D. in History, Associate Professor, Research Fellow
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

REPRESENTATIONS ABOUT ARRIVAL OF ARMENIANS TO RUS' IN THE ACCOUNT OF CATHOLIC MISSIONARY CLEMENTE GALANO, 20 JUNE 1664

The comprehensive understanding of the socio-cultural processes in the past societies demands to study their representations of the distant past. This paper examines how social conflicts and aspirations influenced the construction of historical imagination in the townspeople milieu of Lviv (Lemberg). In 1630 Nigol Torosowicz – the Armenian bishop of Lviv – declared the unification with the Roman-Catholic Church – the act rejected by the majority of Polish Armenians. After several decades of conflicts and trials between Torosowicz – backed by the Jesuits – and Polish Armenians, the mission of Theatin monks was sent from Rome to Lviv. Clemente Galano, a Catholic missionary, in his report to the Congregation of Propaganda of Faith (Rome) in 1664 described contemporary situation of Armenians in Polish kingdom. Galano opened his report with a story about origins of the Armenian Diaspora in Rus' and Ukraine. He could get this information in course of his conversation with Armenian aldermen (seniores) in Lviv. Historical representations of Armenian notables reflected their ambitions for ennoblement. Some of them were already ennobled in 1654-1662. It could explain why being wealthy merchants they represented their ancestors as warriors and noblemen.

Keywords: historical imagination, Armenians, Rus', ennoblement.